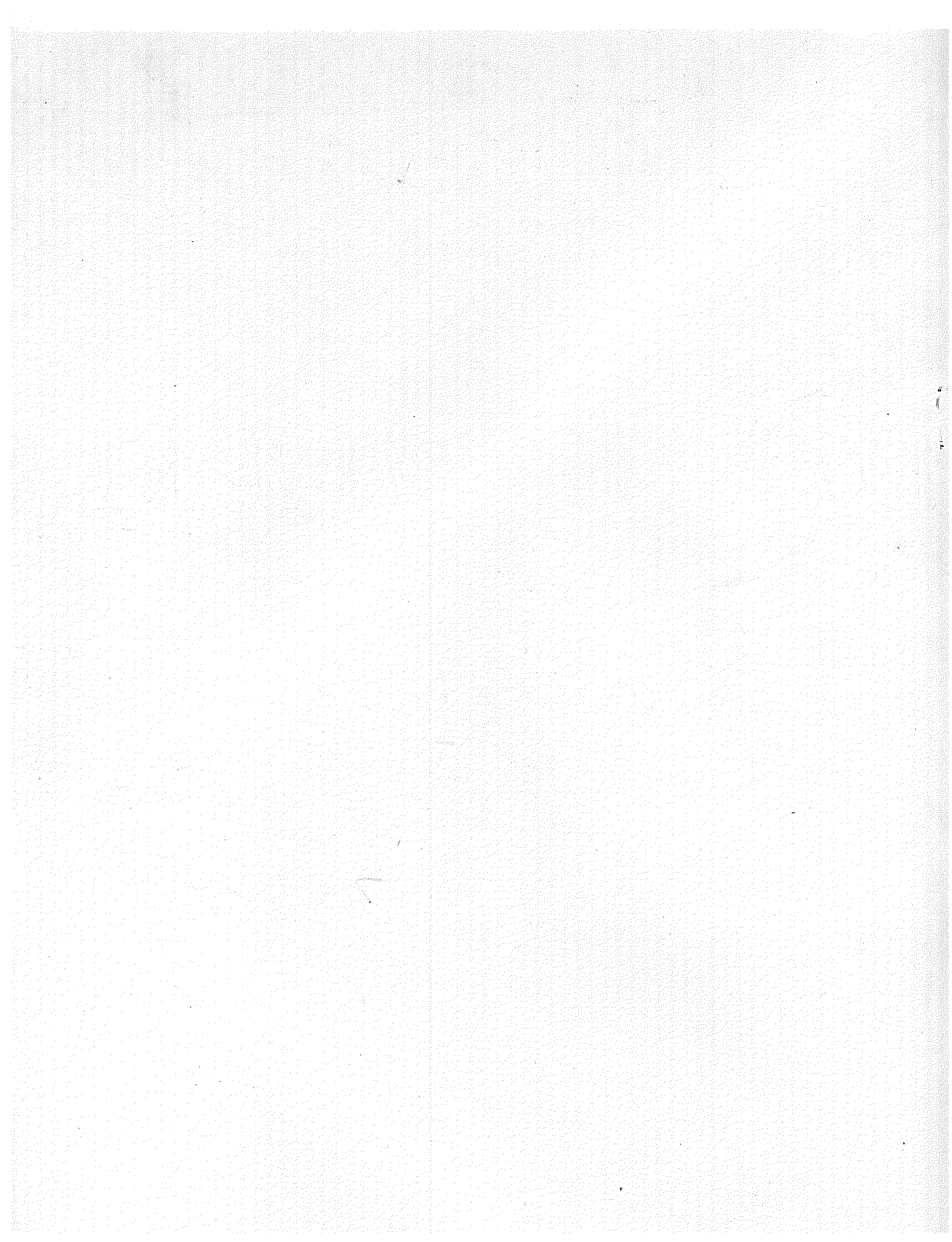

Samtliga infödda å orten.

Dessutom egna iakttagelser och hågkomster av upptecknaren (samt en del data hämtade ur församlingens kyrkoböcker).

Inledning: Vid beskrivningen av den äldre husbebyggelsen i Sidskåne

måste en bestämd skillnad göras mellan tiden före och efter enskiftets genomförande i början av 1800-talet, om också vissa förhållanden länge kvarstodo, som hade sina förutsättningar i tiden före enskiftet. På

slättbygderna fanns före enskiftet ingen spridd husbebyggelse ute på byarnas ågor med undantag för ensamliggande värdsbhus, belägna invid

landsvägarna^x samt möjligen ett och annat enstaka hus eller torp. För övrigt var all husbebyggelse koncentrerad till de samlade bysamhälle ("byhemmen"). Enskiftets genomförande, som i sydvästra Skåne i allmänhet ägde rum under tiden 1810-1820, gav nya möjligheter för upplåtande av hustomter ute på byarnas ågor ävensom för uppsättandet av egna småbruk.

Den plats inom ett gammalt bykomplex, där den icke jordbruksidkande befolkningen (de obesutna) hade sina hus, kallades gadan eller gäde-joren (gatu-jorden). Även ordet allmänningen förekommer, men detta ord hade icke överallt samma betydelse.

x) Av de 6 värdsbhus, som fordom funnos invid landsvägen Malmö - Lund, lägo således 5 enstaka (Nya Sege och Gamle Sege på Malmö ågor) Kalinan i Burlöfs sn., Hviltan i Tottarps sn. och Fatters krog i Uppåkra sn). Det sätte, Stora Uppåkra krog, låg däremot i ett bysamhälle, som landsvägen passerade.

deras antal småningom blev decimerat.

Med gathus (dial. gadehus) avses inom bysamhälle beläget (äldre) hus utan jordbruk. Däremot användes icke beteckningen "gathus" om den spridda husbebyggelsen ute på byarnas ägor, som enskiftet skapat förut-sättning för och som sedan under förra hälften av 1800-talet fick en omfattning, som kunde överstiga gathusens antal inom de gamla byarna. Levnadsvillkoren för dessa ute på bymarken boende husmän voro i stort sett desamma som för dem på de gamla gathusplatserna. Dessa huslän- heter lägo i allmänhet på öfri grund, för vilken gjordes dagsverken. Först på 1870-talet synes regelrätt tomtförsäljning med lagfart ha

kommit mera allmänt till stånd. x

Som ovan nämdes skapade också enskiftet möjligheter för upp-rättandet av småbruk (i ortens mål småställe eller koställe -därför att det föder en ko). En hemmansägare, som fått sina ägor sammandra-g-na i ett enda stycke, kunde ifrån sin jordegendom avsköta smärre bruk-ningsdelar, som försålles med äganderätt. Vid vilken tid alla dessa småbruk uppstätt, kan jag f.n. icke uppge; dock ha två sådana om 2½ tunnland jord vardera, belägna å Kabbarp nr. 2 i socknens västra del ägt bestånd ända sedan 1829. Innehavarna av dylika småställen be-drevo gärna något hantverk vid sidan om jordbruket;

x Som exempel kan nämnas, att 1874 försålles på en gång 9 st. hus-tomter å Kabbarp nr. 8 i socknens västra del. Ägaren av området bodde själv på för långt avstånd därifrån för att själv bekvämt kunna bruka det samma.

byggelsen. Socken har 4 byar. Kabbarp, Totarp, Djurslöf och Tirup, varav Totarp som är kyrkby är beläget i centrum av socknen. I två av dessa byar, Kabbarp och Totarp, kvarstår ännu gatuhusbebyggelse från tiden före enskiftet. I Djurslöv, som till sin struktur undergick den största förändringen vid enskiftet, torde gatuhusen ha försvunnit redan vid tiden för enskiftet. Om gatuhus någonsin funnits i Tirups by, är ovisst.

Vi vilja nu var för sig beskriva förhållandena i Totarps och Kabbarps byar.

Totarps by (se medföljande kartskiss) har ännu i hög grad behållit en äldreformlig struktur med avseende på gårdarnas och husens placering. Byn blev jämförelsevis oberörd av enskiftet, som här skedde redan 1803, i det att av byns 5 gårdar endast en, n:r 5, blev utflyttad från sin gamla plats i bysamhället. Invid bygatan lågo i senare hälften av 1800 talet 6 hus, varav ännu 4 kvarstå. Ännu ett par hus ha funnits, vars läge man kan angiva men som ingen nu levande annars erinrar sig. Följande översikt över de olika husen och dess invånare avser huvudsakligen 1860-70-och 80-talen.

Bygatan (gadan) framgår först i västlig-östlig riktning norr om n:r 1 och n:o 2 och vänder därpå i sydlig riktning mellan n:r 2 och n:r 4 och utmynnar slutligen i vägen mellan Djurslövs och Totarps byar. Utmed bygatan lågo och ligga delvis fortfarande följande hus:

Vid gatans västra del, mellan denna och kyrkogården,

1000 talar av tusenlärare förslut till enskilda innehavare; Anders Bertilsson, som en tid var nativakt för Tottarp by. Efter Anders Bertilsson bodde här från mitten av 1870 talet och till 1891 åter en dragon, Nils Månsson Berg, som var född 1850. Han flyttade 1891 till Stafanstorp i grannsocknen Nevtskö. Ehuru en mindre åkerlycka hörde till huset hölls här inga andra kreatur än en gris. Vid dragon Bergs avflyttning 1891 köptes huset, som nu icke hade mera jord än en liten trädgårdstomt, av närmaste grannen, kyrkovaktmästaren Olof Jeppsson, som det säges därför att ingen ny innehavare skulle slå sig ned här, som kunde taga arbetsstillfällan från honom. Olof Jeppsson har tidtals haft detta hus uthyrmen fortfor själv att bo i sitt gamla från föräldrarnas ärvda hus. - Ovannämnde Anders Bertilsson som bodde här omkr. 1870 säges ha varit så fattig, att hans barn gingo och tiggde mat i granngårdarna och särskilt var husmodern på Tottarp nr 1, "mor Jöns Anders", alltid välvillig mot dem. Två av hans söner blevo sedermera välbeställda målaremästare i Göteborg och Stockholm.

Det intilliggande huset, som är något mindre än föregående, tillhör kyrkovaktmästaren, eller, enligt ortens språkbruk, ringaren. Huset är av hög, men okänd ålder, och om dess tidigare innehavare är intet närmare bekant. På 1830 talet säges det ha varit bebott av f.d. hemmansägaren Jöns Bröddesson från Tottarp nr 2, som på äldre dagar blivit utfattig. Till detta hus hör en areal av 3/4 kappland jord, som brukas såsom trädgård. Nuvarande ägare är f.d. ringaren Olof Jeppsson, som övertagit det efter sina föräldrar. Hans fader, ringaren i Tottarp Jeppe Nilsson, köpte huset 1859 och inflyttade här samma år. Han köpte hus och tomt såsom eget och tog därför ett amorteringslån

tjänat i Särslöv och uppehöll länge därefter förbindelser med sitt
förra husbondetolk (se nedan). Jeppe Nilsson innehade ringaresyslan
till sin död 1890. Under hans tid blevo de därmed förenade göromålen
något förökade, i det att kyrkan 1867 fick orgel, vars trampning
sköttes av ringaren, och ungefär samtidigt värmeapparat. Inkomsten av
hans sysla voro obetydliga även om de utlylles genom avgifter från
sockenbor för gravöppning och själaringning. Därtill hade Jeppe Nilsson
liksom i allmänhet kyrkoringarna på skånska landsbygden vid denna tid
sin huvudsakliga utkomst såsom jordbrukssarbete. Det ställe, där han
plägade gå på arbete, var hemmanet Tottarp n:r 4, som vid denna tid
innehades av Pål Nilsson (+1883) och sedermera av dennes svärson Jön-
ssoon. Här utförde han tröskning m. fl. andra syslor. För tröskning
med slaga (plejel) hade tröskemannen i ersättning var 30:e tunna uttröskad
spannmål och därtill kosten. På ågorna till Tottarp n:o 4 fick Jeppe
Nilsson ärligen sätta potatis på $\frac{2}{3}$ tunnland och gjorde därtill 8 särskil-
da dagverken. Några husdjur höll han inte utom det att han hade gris
de första åren, men upphörde därmed enär han fann det besvärligt att
hålla gris. Sitt behov av slaktmat fick man dessutom tillgodogjort på
annat sätt. De bönder inom socknen, vilka hade grävsställe å kyrkogården
som av ringaren hölls i ordning, skickade dit matvaror vid jul och
påsk (julamad och påskamad), bestående av bröd och sovel (söl).
Hustrun bidrog till familjens uppehälle genom spånad, som hon utförde
för sitt förra husbondetolks räkning. Hon satt vid sin spinrock till
kl. 12 och 1 om nätterna.

köpt mjölk härifrån och vill inte gärna byta". Detta blev också beviljat.

"Mor Jepes" var en ovanligt arbetsam och sparsam kvinna. Som

exempel på hennes sparsamhet nämnes att hon tillvaratog avklippta bux-

bomskvistar från kyrkogården för att använda som bränsle. För övrigt

eladade man med torv, som man mot avgift till ägaren avverkade i en mos-

se i närheten och själv hemforslade. Vid bakning eldades med pilgrenar,

som man fick ifrån Totarp nr 4. - För kyrkogårdens helgd ivrade Mor

Jepes strängt och plågade bl. a. tillsäga skolbarnen att icke springa

över kyrkogården. Hon avled 1911 och hade på sin älderdом vårdats av

dottern Bengta.

Jeppe Nilsson och hans hustru hade två barn, dottern Bengta,

f. 1860 och sonen Olof f. 1867.

Bengta Jepsen hade efter sin konfirmation tjänst i 1 år hos

skolläraren Pål Olsson i Totarp och därefter i 24 år (1876-1900) hos

Jöns Jönsson i Totarp. När hon slutat sin tjänst där, flyttade hon

hem i föräldrahuset samt övertog befattningen som kyrko- och skol-

städerska. Befattningen som skolestäderska lämnade hon på grund av

försvagad hälsa 1920 men fortfor ännu en tid med städningen av kyrkan.

Hon avled 1934.

Olof Jepsen hade tjänst på olika gårdar i socknen och biträdde

därjämte sedan slutet av 1880 talet fadern om söndagarna vid dennes

alliganden i kyrkan. Efter faderns frånfälle 1890 övertog han befatt-

ningen som kyrkovaktmästare, vilken han innehade till 1933, då han på

egen begäran avgick med pension. En längre tid innehade han även be-

fattningen som skolvaktmästare men avgick därefter 1920. Två gånger har

han blivit tilldelad medalj nämligen 1920 av Patriotiska sällskapet och

1925 av Skånska trädgårdstöreningen för mönstergill vård av kyrkogården.

varit förenad med lärarebefattningen. Efter klockare Nordbergs död var huset någon tid uthyrt till skräddaren Lars Jönsson. 1889 blev det gamla klockarehuset rivet och dess plats tagen till utvidgning av kyrkogården. Klockarebostället var åsatt 1/8 mantal men omfattade endast 5 små åkerjordar, en belägen invid själva huset, en på den plats där nuv. skolhuset sedan 1877 är beläget och en längre i väster invid Tyska krogen. Den sistnämnda jordlotten disponerades ända till omkr. 1930 av klockaren-skolläraren men är nu försäld till väggkassan, som dels tagit den i anspråk för utvidgning av landsvägen, dels för ett upplag.

Åtgående klockarens inkomster i äldre tid är ingenting närmare bekant, dock säges det att klockare Nordberg gått omkring i socknen med en påse på ryggen och tagit upp julamad och påskamad. Innan församlingen 1847 fått examinerad skollärare och reglementsenlig folkskola, hade klockare Nordberg också bedrivit barnundervisning.

Intill klockarehuset, sammanbyggt med dettas ena gavel, låg ett gammalt hus, som i många år beboddes av skomakaren Jöns Hansson. Han var född i Burlöv 1806 och sedan 1840 gift med Hanna Månsdotter, f. i Nevitshög 1821. Huset blev rivet 1889 på samma gång som klockarehuset. Jöns Hansson var då redan död, och hans änka bodde sedermera i fattighuset. De hade 8 barn, men vart de togo vägen kan ingen numera upplysa. Om denna familj säges i husförhörslängden på 1850-talet: "utfattige". Till detta hus hörde alls ingen jord utom en jordemssa närmast huset, på vilken stodo några buskar. Öster om detta hus framgick en smal väg mellan kyrkogården och Tottarp n:r 2 kallad "Skomagasrestråded".

na. Att gå omkring och sälja kakor ("kagekviningor") var f. ö. fördom ett vanligt näringsfång bland fattigt folk, som ännu före kom i åren omkring 1910.

Det gamla fattighuset brann ned år 1900 och blev ersatt av ett nytt på samma tomt.

Sammanbyggt med fattighuset låg ett hus som beboddes av barnmorskan Elna Andersson. Hennes distrikt omfattade endast lötarp

socken, vilket f. ö. var förhållandet långt in på 1900 talet. Denna barnmorskas man var tröskeman och hette Nils Andersson. När Elna

Andersson avled 1888 kom till socknen en barnmorska, som var änka, och som tidigare innehaft distrikt i annan socken. Hennes namn var

Hanna Andersson, men hon bodde i eget hus å Kabbarp n: r 8 i socknens västra utkant.

Norr om fattighuset, vid en avtagssväg från bygatan och fram

till Dalbyvägen såges en smedja ha varit belägen men ingen nu levande kan erinra sig densamma, ej heller har jag i kyrkoböckerna från 1800 talet kunnat finna någon smed uppgiven för lötarp by. I mannaminne har man begagnat sig av smedjan i Djurslöv.

Öster om fattighuset låg och ligger ännu ett litet hus som

beboddes av bröderna Jöns och Sven Andersson. Detta är det enda hus vars tillkomsttid är exakt känd. Det byggdes å n: r 4: s ågor år 1855

i gemenskap av Pål Nilsson å n: r 4 och närmaste grannen Jöns Andersson å n: r 4 för att skaffa husrum åt Pål Nilssons sväger, f. d. arrendatorn Jöns Andersson från Djurslöv n: r 1, f. 1812 som kommit på obestånd. Han var gift med Pål Nilssons syster, Ingeborg Nilsdotter.

Jöns Anderssons sysselsättning var att gå omkring och räfsa

i trädgårdarna och på kyrkogården. I samma hus men i ett särskilt rum

Var gång man hade bakat bröd i Anders Jönssons gård, skickade man bröd till Sven Andriesson. Till huset hörde 2 kappland jord och egentligen skulle dagverken för hus och jord göras till Totarp n:r 4, men ägaren, Jöns Jönsson som var en snäll och välvillig man tog inte ut något dagsverke på flera år. Sedan Jöns och Sven Andriesson voro döda användes huset som bostad för Jöns Jönssons ryktare. På 1920 talet blev det på grund av bofällighet övergivet såsom bostadshus och är numera hönshus. Huset är byggt av korsvirk med klinta lerväggar och säges vara klint på en dag. Ett fotografi av detsamma medföljer.

Mellan detta hus och uthusen till n:r 4, säges ännu ett hus ha legat, vars plats man kan utvisa, men ingen nu levande har sett detsamma eller kan erinra sig vem som bodde där. Några träd och buskar växa ännu på platsen där det ståt.

På n:r 2:s ägor och på urspr. ofri grund, i utkanten av bysamhället ligger ett hus av omkr. 100 års ålder, uppfört av korsvirk och tegel. Det beboddes 1845-49 av skomakaren Per Pålsson, som nämnda är avflyttade, därefter 1849-56 av soldaten Jöns Hård och från 1856 av länsmannen Zacharias Hultén. Han hade förut haft eget hemman men blivit utfattig. Hans döttrar, "mamsellerna Hultén, bodde här ända till omkr. år 1900 och hade sybehörsaffär och bedrevo skola. De hade av ägaren till n:r 2 tillförsäkrat sig rätt att kvarbo här till sin död.

Till husbeståndet i byn i äldre tid hörde också två undantagsvis, ett tillhörande n:r 1 och ett tillhörande n:r 4 och belägna invid respektive stamhemman. Där bodde de föregående innehavarna av dessa hemman, sedan de själva fränträtt hemmanet.

undantag i ett särskilt rum på gården) upphörde i senare hälften av 1800 talet, då de som sålt eller överlätit ett hemman i stället köpte eller byggde sig ett eget hus.

Husen i Tottars by voro alltså vid den tid, som här är fråga om, bebodda av följande personer:

Dragonen Per Hak

Ringaren Jeppe Nilsson

Klockaren Nils Petter Nordberg

Skomakaren Jöns Hansson

Barnmorskan, vars hus var sammanbyggt med fattighuset

F. arrendatorn Jöns Andriesson och dennes bröder Sven Andriesson. Länsmän Hulténs änka och barn.

Bland ovan uppräknade husfolk, som samtidigt bodde i byn, befinner sig som synes endast en hantverkare. Att deras antal icke var större i en och samma by, beror på att Tottars by var jämförelsevis liten och att avståndet till övriga byar i socknen, där flera hantverkare bodde, var ganska obetydligt. (Till Kabbarp och Djurslöv vardera omkr. 1 km., till Tirup 2 km.)

Någon skolmästare bodde inte i denna by förrän 1847, då en reglementsenlig sockenskola enligt folkskolestadgan av 1842. Detta skolorn uppfördes mitt för kyrkan på en tomt som för ändamålet inköpts från Tottarp n:r 2 och har alltså intet samband med bebyggelsen på bygatan. Ett stycke väster om byn, där landsvägen Malmö-Dalby skäres av en gammal bygdeväg, kallad Trellborgsvägen, ligger sedan urminnes

tider

villkor att göra dagsverken därför.
Från vissa hus betaltes till ett särskilt hemman en mindre årlig avgift, kallad "agement" (angement), troligtvis ett bidrag till grundskatterna. Angement utgick även från hus som i senare tid lägo på fri grund, således betaltes från ringarens hus i Tottarp 37 öre årligen i angement till Tottarp n:r 2.

De äldre husen vid bygatan voro uppförda av korsvirke med klinta lerväggar och halmtak. I hus, som byggts före mitten av 1800 talet voro i allmänhet utrymmena således fördelade: I mitten "stuan", som uppvärmades av en fyrkantig järnugn (sätugn) som stod intill skorstensmuren, på ena sidan av stugan, närmast gaveln, ett smalt rum, kallat "kammeresed", använt till förrådsrum; på andra sidan stugan förstuga med öppen skorsten och bakom denna bakugn (bagaron), där intill ett utrymme som användes till torvhus o.d. Ringarens hus är typiskt för detta slag av äldre husmansboningar.

Det sedliga tillståndet bland husmansbefolkningen var i allmänhet godt. Barn utom äktenskapet var en sällsynthet. Någon gång hände att en pige som fått oäkta barn fick logera i fattighuset. Gransämjan och hjälpsamheten grannar emellan var god. Gamla och orkeslösa personer omhändertogs av sina barn, så t.ex. ringaren Jeppe Nilssons änka, som i mer än 20 år överlevde sin man. Men ibland var deras enda utväg att hamna på fattighuset, såsom fallet var med den gamla "skomagare-kvinnan". I allmänhet var man bland bönderna medlidssam mot gammalt fattigt folk.

Husmansfolkets anseende var godt, om också en och annan mindre skötsam familj kunde finnas, som utgjorde undantag.

tid och dans, var nog ärets största tilldragelse för husmansfolket. Dessutom var det vanligt att bönderna (gårdsfolket) på helgafnarna under julen till sig inbjöde ensamboende personer, en sed, som ännu håller i sig.

Bland husmansfolket inbördes torde nog soldaten (husardragonen) samt hantverkare ha varit de som socialt ställt högst. Hantverkare kunde anlitas såsom traktörer på böndernas gillen (=traktör= den som har uppsikt över utskänkingen). Stundom voro hantverkarna bondöner, som av hälsoskäl eller på grund av särskilda anlag övergått till något hantverk, ehuru deras bröder blivtit hemmansägare.

Giftermål mellan "gårdsfolk" och husfolk voro i äldre tid ovanliga, dock kan ett tidigt sådant fall uppgivas här. Riksdagsmannen Anders Nilssons i Tottarp dotter Malena, f. 1825, ingick 1845 äktenskap med muraren och bokbindaren Jöns Svensson i gatuhuset Kabbarp n:r 12 (se vidare nedan). Att en dylik förbindelse vid denna tid kunde förslås torde nog delvis berott på att nämnde Jöns Svensson var son till en husar.

Bondfolket eller "gårdsfolkets" förhållande till husmansfolket kan i allmänhet betecknas såsom något patriarkaliskt, halvt beskyddande. Några fall av godtyckliga övergrepp från det förra mot det senare, som man här och där hört omtalas, ha icke förekommit i denna by.

30 kappland jord under n:r 7, för vilket gjordes dagsverke till dåv. ägaren av n:r 7, Per Jönsson, Redan före Per Truedssons bortgång tog Per Jönsson jorden ifrån honom, vilket av folket i orten ansågs som en orättvis handling. Per Truedsson bodde fortfarande i huset till sin död., varefter det blev nedrivet. Han var i många år änkemän och hade 3 söner. Han försörjde sig med avkastningen av sin jord-bit och med fårskötsel och gick för övrigt på arbete hos Per Jönsson. Den jordareal han brukat kallas fortfarande "Pär Truesa-jören".

De tre ännu kvarstående gatuhusen i Kabbarps by är ett å n:r 11 och två å n:r 12.

Å Kabbarp n:r 11 strax norr om gården ligger ett hus som vid mitten av 1800 talet beboddes av ryktaren och tröskemannen Anders Persson. Han var född 1823 och hade sitt arbete hos Jöns Bengtsson å Kabbarp n:r 4. Han hade två barn, sonen Per f. 1851, som blev skomakare, och dottern Elina, f. 1856, som blev gift i Malmö. Per Andersson, kallad "Pär skomagare", övertog faderns hus, där han i många år bedrev skomakeri och sadelmakeri. Han och hans hustru avledo båda 1935. Huset ärvdes då av en dotterdotter, fröken Gerda Andersson. - En stor del av trädgården, som nu hör till huset, upptogs fordom av den ens av byns vattendammar, kallad "Lille bys vanning".

Kabbarp n:r 12 är säkerligen en gammal gatuhusplats, då de båda här belägna husen ha eget jordeboksnummer. I det ena av dessa hus bodde i förra hälften av 1800 talet husaren Sven Jönsson Katzler, född 1792., död 1876. Han var tillika murare och spelmann. Detta hus övertogs 1845 av hans äldste son, muraren och borsbinderaren

Anders Jönsson, f. 1850 d. 1939, hade i 37 år arbete i Alnarps

institut trädgårdar och åtnjöt pension därifrån. Bodde från 1880 i

eget hus å Kabbarp n:r 8 och gick därifrån dagligen den 35 minuter

länga vägen till arbetsplatsen.

Nils Jönsson Lindqvist f. 1853, murare i Malmö.

Sven Jönsson Lindqvist, f. 1856, skräddare i London.

Hanna Svensson, f. 1858; hade tjänst på olika ställen i orten

till omkr. 1890, då hon flyttade hem till föräldrarna, som hon vårdade

på deras ålderdom. Har för övrigt gått på arbete (tvätt m.m.) på

gårdarna i grannskapet. Hanna Svensson kvarbor ännu i samma hus som

hennes föräldrar överto 1845, och som är en av de bäst bevarade gam-

la husmansboningarna på orten. De flesta uppgifterna om denna familj

häröra ifrån Hanna Svensson.

Om stamfädern, husaren Sven Katzler, är dessutom att tillägga,

att han före tillkomsten av socknens folkskola 1847 bedrev skollunder-

visning för barnen i grannskapet. Han plågade dessutom måla och texta

gratulationstavlor, som fordom gävos till barn, då de fyllde 1 eller

2 år. Två dylika tavlor (inskriftion, omgiven av en målad kran), som

givits till hans barnbarn Sven och Hanna 1857 och 1859, hänga ännu på

sin gamla plats inne i stugan.

Jöns Svensson bedrev borsbinderi och där emellan murningssarbete,

mest bestående i reparationer, tillbyggnader o.d.. Av bondarbete ut-

förde han höstarbete (=skördearbete) samt tröskning. Till huset hörde

en tomt på 6 kappland jord, för vilken gjordes 3 dagssverken om året

till Håkan Olsson (sedermora dennes son Lars Håkansson) å Kabbarp n:r

10. Emellertid ha inga dagssverken nu utgått på många år. Dessutom

I det intilliggande huset, som liksom föregående har nummer 12, bodde från 1855 änkan Boel Adamsdotter, född 1797. Hon var änka efter hemmansägaren Ola Persson å Kabbarp n:r 5 och flyttade hit i huset, då gården övertogs av sonen Per Olsson. Efter henne bodde i huset under 1800 talets senare del snickaren Nils Andersson och täckaren Hans Svensson, broder till förutnämnde Jöns Svensson.

Som av ovanstående framgår, var redan vid mitten av 1800 talet gatuhusens antal obetydligt, och den mesta husbebyggelsen var spridd ute på bymarken. Vid mitten av 1800 talet fanns i Kabbarp en spridd husbebyggelse på omkr. 20 hus, och flera av dessa torde ha tillkommit redan på 1820 talet, några möjligen t.o.m. i föregående årtionde. Jämför vad som i början av denna uppsats är sagt om uppkomsten av den spridda husbebyggelse, vars förutsättning var enskiftet.

Lund i februari 1940.
Ingemar Ingers.

hus ligger gavel i gavel med i. a. dragontorpet, och en smal gang (klämma) på knäppt 1½ alns bredd skiljer husen åt.

Huset är beläget med gavlarna i öster och väster. Norra långsidan vetter emot "gadan" och på andra sidan om denna ligger det äldre domliga mensalhemmanet Totarp n:r 3. Väggarne äro uppförda av ekorsvirke med dels lerklining, dels råsten (råsten=lensten, okänd tegel). Väggarne höjd är c:a 2 m., husets bredd 5 m. och längd 9,30 m. Taket har tidigare varit halm men blev 1912 utbytt emot papptak. Huset omfattar i längd 5 "spänne" (spänne=mellanrummet mellan 2 stolpar i korsvirkeshus, på längden räknat, vilket sammanfaller med mellanrummet mellan 2 takbjälkar). Utrymmena äro så fördelade, från öster räknat: Kammersed 1 spänne, stuan 2 spänne, förstuga med skorsten och bakugn 1 spänne samt torvhus (torvhus) 1 spänne. Huset har två ingångar, en från förstugan (fästuen) emot bygatan och en från torvhuset emot trädgården.

Det östligaste rummet, kammersed, användes till förvaringsrum för matvaror m.m. Intill detta rum ligger stuan. Den har två fönster mot norr och två mot söder, åt vardera sidan ett helt och ett halvt fönster. Ugnen i stugan har tidigare varit en gammaldags fyrkantig järnugn (sättön) men är numera en vanlig rund järnkamin. Rummet möblering är följande. Framför de norra fönstren ett bord med några stolar omkring och framför de södra fönstren en liggsöffa. Vid östra väggen på ena sidan dörren till "kammersed" en byrå (tidigare har här stått ett gammalt skåp (skav) och på andra sidan en stor utdragsäng. Vid motsatt vägg, intill sättugnen, har fordom "kakelonsbänken" stått.

skedde för all matlagningen. Den murade härden kallades gruan. På denna placerades kokkärlen medelst en trekantig fotställning (kelrod = kittelfot.). Innanför skorstenen är bakugnen. I detta hus är denna av så små dimensioner att den icke sträcker sig utanför ytterväggen såsom annars ofta är fallet.

Torvhuset har liksom förstugan tegelstensgolv. Det användes också till förvaring av diverse husgeråds saker. Här står en trappa upp till vinden (låtad = loftet). Ifrån torvhuset är en dörr emot trädgården, som ursprungligen inte var mer än $1\frac{1}{2}$ m. hög. Denna dörr är s.k. halv-dörr, som är avdelad på tvären i en övre och en nedre del. De båda dörrhalvorna kallas äwandaren och näandaren. Vid vackert väder kan den övre dörrhalvan hållas öppen och släppa in ljus, under det den nedre är stängd.

Detta och intilliggande hus är tillika med ett kapital av

syskonen Bengta och Olof Jeppsson testamenterat till Tottarps kyrka. Under tecknad kommer, i egenskap av ombud för Riksantikvarieämbetet,

att verka för att i en framtid åtminstone det ena av dessa hus, det som Olof Jeppsson och tidigare hans föräldrar bebodde, kommer

jämte sina äldre inventarier att bibehållas som ett reservat, som skall utgöra ett minnesmärke över husmansbefolkningens i södra Skåne postads-förhållanden. Huset är i gott skick, inga inventarier ha blivit skingrade därtill, och en ekonomisk grundval för dess underhåll förefinnes.

Lund i februari 1940.
Ingemar Ingers

En planritning medföljer beskrivningen.

Det omfattar 7 "spänne" (spänne = mellanrummet mellan två väggstolpar eller takbjälkar) och är så fördelat, från väster räknat: Kammar 2 spänne, stuga 2 spänne, förstuga och där inå för skorstens bakugn 1 spänne, kök (även använt som tvättstuga och torvhus) 2 spänne.

Kammarerna längst i väster är en återstod av den tillbyggnad, där Sven Katzler bodde sedan han 1845 överlät huset till Jöns Svensson. Den övriga delen av tillbyggnaden, som var en vinkelbyggnad emot söder, är för länge sedan nedrivna. - Stugan har 2 fönster mot söder och 1 mot norr. Den uppvärms genom en fyrkantig järnugn (sätugn) intill den östra väggen. Invid denna har i senare tid placerats en mindre kamin (s.k. besparingsugn) på platsen där förut kakelugnsbänken stod. På andra sidan sätugnen står en länstol (kakkelons-stolen) med ärtal 1835. Den är synlig i medföljande fotografi. Rummets möblering är i övrigt följande: I hörnet invid dörren från förstugan ett litet skåp, framför de södra fönstren ett bord och i motsatt hörn en byrå. Sängen, som är en utdragsäng med gavel på ena långsidan, står nu vid västra väggen men har förut stått vid norra ytterväggen. Vid norra ytterväggen står nu en utdragssoffa. Dessutom några enkla trästolar. De förnämsta prydnaderna på väggarna äro de två förut nämnda gratlionsstavlorna från 1850-talet, som ritats av Sven Katzler.

Med beskrivningen följer 3 fotografier, därav 1 interiör.

Lund i februari 1940.

Ingemar Ingers.